

Величезна більшість свідомого роїського громадянства виявила вже свою волю що до майбутнього устрою держави. Гасло Демократичної республіки у всіх на устах. Але в цій загальній формулі повинна особливо бути виділена й підкреслена одна деталь, яка має надзвичайну вагу для Росії—держави просторами несеяної й населеної сотнею народів. Не можна й неповинно будувати нове з старих зразків. Централізована республіка була б величезним лихом для держави, яке воскресило б не одну рису з централізованої самодержавної монархії. Отже всі щирі прихильники нового ладу мусять перейти до ідеї *федеративної* республіки, що забезпечила б автономію і вільний розвиток усім народам і краям держави. Ідея федерації за останні дні вже здобула багато нових позитивів, але ще треба їй до останку викоринити старі централістичні звички й традиції, бо тільки на цьому погодяться усі народи Росії й тільки за федеративного ладу перед нею справді стануть берливі перспективи—розвитку цілого в розвитку всіх частин, вільних і рівних.

Росія ступила на новий шлях і будуючи нове, треба рішуче і навіки порвати з старим, отрутити геть старий порох з ніг своїх і рушити в дальшу путь без тих пережитків минулого, які вже виявили повне своє банкрутство. Тоді ясна будучність держави народів напевне забезпечена.

Сергій Ефремов.

Як це сталося.

Приступаючи до огляду того як це сталося, мимоволі пригадуєш натхненне слово з „Кубзаря“:

Тоді, як, Господи, святая
На землю правда прилетить
Хоч на годиночку слочить—
Незрячі прозрять, а кривії,
Мов сарна з гаю, помайнують,
Нічим отверзуться уста,
Прорветься слово, як вода,
І дебрь—пустиня непоплита,
Спліваючою водою вмита
Прокинеться...

Справді—прокинулася німотна пустиня, ожили степи, озера і вольні широкі скрізь шляхи постялися—в ту далечину, де сяє ідеал Шевченків, все людське братерство на землі.

Як же це сталося?

Цар і його уряд і передвійною, і за часів всесвітньої війни одно держали в мислях: не допускати народів, плести на його все нові й нові ретязі, готувати нові биті та оскорблени. Наслідки ми бачили—скрізь і всюди повний розвал, безнадійне становище на війні, почувана дорожнеча і голод, що став нарешті голім кістком своїм перед Росією. Голод в житині всього світу, голод серед достатків—така буда беніяльна, коли хочеться, загадка людей, що тільки за себе дбали й ніколи не думали про народ та його потреби. Даремно Державна Дума, навіть четверта, полохлива й занадто поміркована Державна Дума, силкувалася дати якийсь лад, повернути хоч до малої полегкості для народу. Її не слухали, її розпускали наперекір усім надіям, з нею новодились як з наймитом, якого хазяїн що хвилини може прогнати. Так тяглося аж до останніх днів місяця лютого.

Саме тоді становище по великих містах дійшло вже до самого нікуди. Щодня страшною марою стояла перед народними масами по містах голодна смерть і ясно виринула думка, що самодержавний лад веде до загибелі державу, аби хоч на мент задержати своє панування. 25 лютого, коли становище дійшло до найвищого напруження, Микола II розпустив знов Думу і поїхав, зробивши це спасенне діло, на фронт. А годувати голодний люд лишив зневажливого ренегата Протопопова, що порозтавляв по місту мітральези (кулемети) й оружною силою сподівався приборкати голодних.

Оружна сила цим разом одурила. Народ, як весняна вода, ринув на уляну.

Запрацювала поліція, понад тисячу людей лягло труном на улицах Петербургу, людей усього віку, стану й статі. Здавалось, кров'ю знов буде залито народне повстання. Але в рішучу хвилину частина війська, висланого розстрілювати голодних братів, обернула свою зброю другим кінцем—проти гнобителів.

Це був рішучий момент і од його починається поворот в ході революції. Революційне військо це вже не беззбройна юрба, і грізну силу його враз побачили старі міністри. Справу її було виграно. Полки за полками підходили до Таврійського палацу, де засідала Державна Дума, що перший раз рішила не послухатись царського наказу й не розсходиться. Дума спершу було вагалася, не знала, що робити, що почати. Але військо й організоване робітництво, потягло її за собою. У полохливих людей вирости крила, і Дума знажилася стати на чолі революції і взяти в свої руки власть, якої вже фрактивно не стало в державі. Це було 28 лютого.

Далі пішли вже немнучі наслідки великої революції. Арешт міністрів, метушня царя, що ніяк не міг пробитись до Петербургу, зречення його од престолу, зречення й царського брата, а якого царь був синув вагу царювання, організація нового, з членів Думи міністерства з певною програмою й повинністю як найшвидше склакати Установчу Ряду—це все швидко йшло одне за одним.

Підлі заростали не днями, а буквально годинами: кожна приносила нову подію, що руйнувала старий лад і крала міцні підвалини під нову державу будівлю. Ці події одбалися по всій державі і разом з тим, як рушились основи царизма, скрізь засяла зоря нового вільного життя.

Сталося те чудо, про яке пророкував Шевченко: незрячі прозріли, нічим одверзалися уста, пригноблена царським режимом пустиня прокинулася. Почалося нове вільне життя, кипить робота, щоб організувати всіх, хто хоче тому життю служити, одна по одній вириваються підпори старого ладу. І серед цієї великої творчої роботи всі вірять, що новий лад принесе справжнє добро і щастя всім людям і народам Росії й обратує над тією безоднею, до якої залив усіх царь з своїми прислушниками.

Оживуть степи, озера,
І не верстові,
А вольні, широкі,
Скрізь шляхи святі
Простелються; і не найдуть
Шляхів тих владик.
А раби тим шляхикам
Без гвалту і крику
Повіходяться до кун
Раді та веселі,
І пустиню опанують
Веселі села.

Сталося те, що повинно було статись. І тепер черга прийшла на народ, що сам бере свою долю в свої руки і викує собі нове щастя.

Ромул.

Наш шлях.

Які чуття хвилюють груди,
Які надії процвіли!
Часи насильства та облуди
Минули з царством зла і млі.
Ми за собою мали сльози,
Могли, труни, кров і кров!
Не можуть нас лякати погрози,
Як ми на жертви здатні знов.
Після таємного кипіння
Горять серця живим огнем.
За гніт, за жертви, за терпіння
Ми стрієм Волю з ясним днем.
Ми збудим долю в рідних колах,
Де довго висів чорний гніт,
Де на ланах широкополух
Ховали в праці „Заповіт“.
Тепер над рідними степами
Не віє крильми смертний жах.
Ми знов ідем!... А перед нами
Прослався довгий вільний шлях.

Гр. Чупринка.

Українська маніфестація в Києві.

План походу.

Не вважаючи на те, що велика загальна маніфестація 16 лютого, це велике свято волі, випало дуже урочисто і велично, і що українці здивували всіх добрим ладом і великою масою народу, який приєднався до української лави походу—все ж таки було рішено на Українській Центральній Раді спорядити своє українське свято. День святочний—отже нікого од станків і служби одривати не будуть, а магазини й так закриті. А підрахувати свої сили, побачити й показати свою масу в Києві неодмінно треба було, тому й вибрали комісію, котра уложила план походу.

На збірних пунктах в різних частинах міста повинні були з самого ранку збиратись військові ватаги, школи, робітники, ученики, громадяне, студенти... В певну годину кожна група мала рушити до Володимирського собору, там розташуватись, а звідти, після панакхиди по Шевченкові, піти в певний порядок по Фундуклівській вулиці, по Хрещатику, Трьохсвятительській на Софійську площу до пам'ятника Богданові Хмельницькому.

Готовий і добрий план урятував справу, бо ніхто не міг і вдумці собі покласти, щоб могло на українське свято зійтись стільки людей, як це було 19 марта,—ясного, пожежного, першого весняного дня в цій році в Києві.

Чужі люде дивувалися:
— Скільки їх, і який надзвичайний порядок! Який ладний похід!
— Як гарно!
— Якесь радісне, миле і разом з тим величне свято!...

Рух до Собору.

З далеких кутків і з різних країв Києва посунули величезні окремі валки маніфестантів.

Солдати з синьо жовтими прапорами під музику проходили повз губернаторський будинок,—але що ж тут дивного, коли їх веде полковник,—спокійно, упевнено оглядає своє українське військо... І старе російське слово „дозволено“ з його саме російським відтінком уже з самого ранку зникає з пам'яті. Бо тільки весело і гарно жити на світі, коли таке хороше сонце—золото на блакиті,—коли так тепло в повітрі і тихо, а люде всі веселі й бадьорі, уквітчані жовто-синіми квітами, биндами, прапорами.

— Арсенал іде!—це велика валка робітників з арсеналу з якоюсь простенькою піснею, з силою жовто-